

Overijssel, Europa en de rest van de wereld

De samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie (EU) is gebaseerd op afspraken die de landen onderling hebben gemaakt. Dat zijn niet alleen afspraken over samenwerking tussen de verschillende EU-landen maar ook afspraken over de manier waarop de Europese Unie zich verhoudt tot landen buiten de EU en wereldwijd opererende organisaties. Dit signalement gaat in op de manier waarop besluitvorming binnen de EU zich verhoudt tot andere internationale instituten en geeft een aantal voorbeelden van de invloed van mondiale afspraken op EU-beleid en Overijssel.

De Verdragen van de Europese Unie als basis

De basis van de EU wordt gevormd door de Verdragen van de Europese Unie, die de oprichting en werking van de EU regelen. Op basis daarvan mag de EU verordeningen en richtlijnen vormen. Die hebben directe of indirecte gevolgen voor de lidstaten.¹

In de Verdragen is ook geregeld dat de EU namens 27 lidstaten internationale verdragen mag sluiten. Zo zijn in het

huidig geldende Verdrag van Lissabon² afspraken vastgelegd over het tegengaan van klimaatverandering en de manier waarop de EU daar als één rechtspersoon namens alle lidstaten internationaal afspraken over maakt. Dit soort internationale afspraken komen via Europees beleid ook weer terecht in Overijssel.

▲ Hoe werkt de Europese Unie?

Het politieke bestuur van de Europese Unie zit net iets ingewikkelder in elkaar dan het bestuur van Nederland, een provincie of een gemeente. Het bestuur bestaat uit de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad van de EU. De democratische invloed op Europa loopt via twee routes: via de verkiezingen voor het Europees Parlement en via de nationale verkiezingen.

De Europese Commissie is het ‘dagelijks bestuur’ van de EU en wordt geleid door 27 Eurocommissarissen, uit elke lidstaat één. Zij worden gekozen door het Europees Parlement. De Commissie kan voorstellen doen voor Europese wetgeving. De wetsvoorstellen worden vervolgens besproken en eventueel gewijzigd door het Europees Parlement en de Raad van de EU.

In het Europees Parlement zitten Europarlementariërs. Zij worden tijdens de Europese verkiezingen rechtstreeks door inwoners van een lidstaat gekozen. Namens Nederland

zitten na de verkiezingen van 2024 in totaal 31 leden in het parlement, dat in totaal 720 zetels kent.

Europese wetgeving moet ook goedgekeurd worden door de Raad van de EU. In deze Raad zijn de lidstaten vertegenwoordigd. Voor Nederland zijn dit de ministers en vertegenwoordigers van de ministeries.

Nadat het Europees Parlement, de Raad en de Europese Commissie een akkoord hebben bereikt, de wettekst in alle talen van de EU is vertaald en is gepubliceerd in het officiële publicatieblad van de Europese Unie, is de wet van kracht. Er zijn twee typen wetten in de EU:

- **Een richtlijn die een doel vastlegt.** Lidstaten stellen vervolgens zelf nationale wetgeving vast om dat doel te bereiken.
- **Een verordening.** Dit is een bindende wet die in de hele EU direct van toepassing is.

Internationale organisaties en afspraken

De Europese Unie maakt eigen wetgeving, maar moet ook rekening houden met mondiale afspraken. Andersom speelt de EU ook een rol bij het bevorderen van strenge normen op internationaal niveau om eigen inwoners te beschermen, bijvoorbeeld op het gebied van voedselveiligheid.

De Verenigde Naties (VN) hebben diverse verdragen waar-
toe de EU-landen zich moeten verhouden en ook de Wereld-
gezondheidsorganisatie (WHO) stelt internationale normen

voor op het gebied van de gezondheid. De Wereldhandels-
organisatie (WTO) maakt wereldwijd afspraken over inter-
nationale handel.

Verenigde Naties

De internationale afspraken van de Verenigde Naties zijn op
verschillende onderwerpen nauw verbonden met Europees
beleid. Zo kunnen VN-afspraken de EU verplichten
om bepaalde maatregelen te nemen op het gebied van
mensenrechten, milieu, gezondheid en veiligheid.

Sustainable Development Goals

Een van de bekendste programma's vanuit de VN wordt
gevormd door de 17 Sustainable Development Goals (SDG's)
voor 2030. Deze doelen richten zich onder andere op toe-
gang tot schoon drinkwater, de bescherming van natuurlijke
ecosystemen en het verminderen van afval.

De Europese Commissie heeft zes beleidslijnen vastgesteld
waarin de SDG's terugkomen: European Green Deal, Eco-
nomy that works for people, Europe fit for the digital age,
European way of life, stronger Europe in the world en
European Democracy.³ Onder deze beleidslijnen worden
wetsvoorstellen gepubliceerd. De 27 Eurocommissarissen

zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de 2030-agenda voor
duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties.

De EU laat de SDG's niet alleen terugkomen in haar beleid,
maar deze worden ook gekoppeld aan financiering. De ver-
schillende programma's en fondsen vanuit de EU worden
altijd gekoppeld aan de beleidsprioriteiten en zijn daarmee
ook verbonden met de SDG's. De SDG's dus zijn niet altijd
expliciet zichtbaar in EU-beleid, maar spelen weldegelijk
een belangrijke rol in Europese wetgeving en financiering
en hebben daarmee ook invloed in Overijssel.

bron afbeelding:
www.sdgnerland.nl

Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)

De WHO is een gespecialiseerde VN-organisatie, die zich
sinds 1948 richt op wereldwijde gezondheid. De WHO coördineert mondiale gezondheidszorgactiviteiten, classificeert
aandoeningen en geneesmiddelen, en bevordert overal ter
wereld gezondheidszorg.

De EU en de WHO werken aan dezelfde doelen, zoals
universele gezondheidsdekking voor iedereen en een
gezonde leefomgeving. Samen werken ze aan uitdagingen
zoals mentale gezondheid, gezondheidsinformatiesystemen,
gegevensbeheer en -deling en vaccinatie. Daarnaast is in
2022 hun partnerschap versterkt om beter en sneller te

kunnen reageren bij pandemieën en gezondheids crises.⁴
Deze versterking is onder andere terug te zien in de actieve
steun die de EU heeft verleend aan de WHO om met 193
landen wereldwijd een 'pandemic treaty' op te stellen.⁵

Een concreet voorbeeld op het gebied van gezondheid is de
WHO Framework Convention on Tobacco Control (FCTC),
die wereldwijd tabaksgebruik moet verminderen. Een voor-
beeld waarbij de EU wetgeving maakt naar aanleiding van
de afspraken van de WHO is de luchtkwaliteitsrichtlijn, die in
2024 is herzien om de luchtkwaliteitseisen binnen de EU in lijn
te trekken met de doelen van de WHO.⁶

▲ Wereldhandelsorganisatie (WTO)

Voor Overijsselse bedrijven is Duitsland het belangrijkste exportland. Maar vanuit Overijssel vindt ook export plaats naar landen ver buiten de Europese Unie; onder andere naar de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en China.⁷ Ook zijn veel Overijsselse bedrijven voor hun bedrijfsvoering afhankelijk van import van buiten de Europese Unie. Voor deze bedrijven zijn internationale handelsovereenkomsten

van belang. Deze handelsovereenkomsten gaan bijvoorbeeld over producteisen, het betalen van invoerrechten en toegang tot juridische ondersteuning bij een handelsconflict. Veel van die afspraken worden internationaal gemaakt binnen de kaders van de World Trade Organization.⁸ Nederland is zelfstandig lid van de WTO, maar wordt als één van de 27 lidstaten ook via de EU vertegenwoordigd.

*De EU en de WHO werken aan dezelfde doelen,
zoals universele gezondheidsdekking voor iedereen
en een gezonde leefomgeving*

▲ Hoe waterkwaliteit in Overijssel te maken heeft met Helsinki

De volgende voorbeelden over water laten zien hoe er verschillende verbanden liggen tussen internationale afspraken en doelen, EU-wetgeving en Overijssel.

In 1992 werd in Helsinki een verdrag ondertekend tussen EU-landen en de Verenigde Naties. Dit Verdrag van Helsinki heeft het juridische kader gevormd voor internationale samenwerking om vervuiling van water tegen te gaan en samen maatregelen te treffen om vervuiling van water te voorkomen, te beheersen en te verminderen.⁹

Naar aanleiding van dit verdrag heeft de EU de Kaderrichtlijn Water opgesteld, die stelt dat het oppervlakte- en grondwater in Nederland vanaf 2027 van goede kwaliteit en kwantiteit moet zijn. Als dat niet lukt, dreigen maatregelen vanuit Brussel. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) adviseert de Nederlandse overheid in de vertaling van de kaderrichtlijn naar Nederlands beleid. Dit gebeurt in overleg met provincies, waterschappen, gemeenten, stakeholders zoals de waterwinbedrijven en onderzoeksinstituten.

Het RIVM adviseert over mogelijke maatregelen, voor welke stoffen het relevant is om een norm vast te stellen en hoe hoog die norm dan moet zijn.

bron afbeelding: De Stentor¹⁰

▲ Drinkwaterrichtlijn

De WHO publiceert richtlijnen voor drinkwaterkwaliteit.¹¹ Deze normen zijn gebruikt voor het opstellen van de Europese Drinkwaterrichtlijn. Aanpassing van deze richtlijnen door het WHO vormt een belangrijke basis voor eventuele herziening

van EU-regelgeving.¹² De Europese Drinkwaterrichtlijn stelt de minimum kwaliteitsnormen voor drinkwater vast.¹³ Deze normen hebben betrekking op monitoring, beoordeling en handhaving van de drinkwaterkwaliteit.

▲ Burgerinitiatief Right to Water

In 2021 is de Drinkwaterrichtlijn vernieuwd, onder andere op basis van het eerste Europese burgerinitiatief ooit: *Right to Water*. Dit Europees burgerinitiatief heeft tot doel om ervoor te zorgen dat water een openbare dienst en een algemeen goed blijft. Het initiatief streeft naar gegarandeerde toegang tot water en sanitaire voorzieningen voor alle Europeanen. Er werden maar liefst

bijna 2 miljoen handtekeningen voor opgehaald. Het burgerinitiatief werkt nu verder aan het aanmoedigen van de Europese Commissie om met een wetsvoorstel te komen om het recht op toegang tot water en sanitaire voorzieningen als een mensenrecht vast te leggen.

www.right2water.eu

Zwemwaterkwaliteit

Ook de Europese regels hebben een link met normen vanuit de WHO.¹⁴ De Zwemwaternrichtlijn van de EU bevat bepalingen voor controle en beheer van de zwemwaterkwaliteit. Provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en controle hiervan. De richtlijn is van toepassing op al het oppervlaktewater waar naar verwachting veel mensen in zwemmen. Lidstaten wijzen elk jaar de zwemwateren aan en bepalen de duur van het badseizoen. De zwemwaternrichtlijn verplicht lidstaten om de kwaliteit van het zwemwater te meten en te beoordelen. Ook schrijft de richtlijn een zwemwaterprofiel voor, waarin de risico's voor het water in kaart worden gebracht. Daarnaast moet informatie over de kwaliteit van het zwemwater en het zwemadvies vindbaar zijn. Wanneer er risico's bestaan voor zwemwater, wordt er bijvoorbeeld een bord geplaatst met een waarschuwing voor blauwalg.

bron afbeelding: Milieuverkenning Provincie Overijssel (september 2023)¹⁵

▲ **Interessante websites voor meer informatie**

- Over de EU en de WTO: policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/eu-and-wto_en
- Over EU en de SGD's: international-partnerships.ec.europa.eu/policies/sustainable-development-goals_en
- Over de SDG's: www.sdgnerland.nl
- Signalement Trendbureau Overijssel over de SDG's: www.trendbureauoverijssel.nl/nieuws/verkiezingsspecial-signalement-brede-welvaart-sustainable-development-goal
- Expertisecentrum Europa, provincie Overijssel: www.expertisecentrumeuropa.nl

▲ Bronnen

- 1 Europese Commissie (zd.). *Wetgeving plannen en voorstellen*. Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: commission.europa.eu/law/law-making-process/planning-and-proposing-law_nl
- 2 Zie: Verdrag van Lissabon. Een verdrag voor het Europa van de 21ste eeuw op: ec.europa.eu/archives/lisbon_treaty/index_nl.htm
- 3 European Commission (2020). Commission staff working document delivering on the un's sustainable development goals – a comprehensive approach. p 23. Geraadpleegd op 27 mei 2024 van: www.sdgtoolkit.org/wp-content/uploads/2021/02/EU-staff_working_document-delivering_on_uns_sustainable_development_goals_en.pdf
- 4 WHO (zd.) *The EU and WHO: partners for global health*. Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: www.who.int/europe/about-us/partnerships/partners/the-eu-and-who-partners-for-global-health
- 5 European Council (zd.) *EU supports start of WHO process for establishment of Pandemic Treaty: Council decision*. Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/20/eu-supports-start-of-who-process-for-establishment-of-pandemic-treaty-council-decision
- 6 European Commission (zd.) *Revision of the Ambient Air Quality Directives. Improving the EU's air quality standards for zero pollution by 2050*. Geraadpleegd op 28 mei 2024 van: environment.ec.europa.eu/topics/air/air-quality/revision-ambient-air-quality-directives_en
- 7 ArbeidsmarktInZicht (2021) *Overijsselse exportwaarde in goederen neemt toe*. Geraadpleegd op 28 mei 2024 van: www.arbeidsmarktinzicht.nl/overijsselse-exportwaarde-in-goederen-neemt-toe
- 8 World Trade Organization (zd.) *The WTO in brief*. Geraadpleegd op 28 mei 2024 van: www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr_e.htm
- 9 De Stentor (2018). *Blauwalg in Zwartsluis en Genemuiden, contact met water vermijden!* Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: www.destentor.nl/kop-van-overijssel/blauwalg-in-zwartsluis-en-genemuiden-contact-met-water-vermijden~a7629ed4
- 10 Zie: 'Verdrag van Helsinki: vervuiling in internationale waterlopen en meren voorkomen' op: eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:I28059
- 11 WHO (zd.) *Guidelines for drinking-water quality, 4th edition, incorporating the 1st addendum*. Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: www.who.int/publications/i/item/9789241549950
- 12 RIVM (2011) *Nieuwe WHO richtlijnen voor drinkwaterkwaliteit*. Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: www.rivm.nl/nieuws/nieuwe-who-richtlijnen-voor-drinkwaterkwaliteit
- 13 Drinkwaterplatform (2023). *Europese Drinkwaterrichtlijn: wat houdt dat in?* Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: www.drinkwaterplatform.nl/europese-drinkwaterrichtlijn-herzien-wat-verandert-er
- 14 Zie: *Richtlijn 2006/7 Bathing Water Directive* op: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32006L0007
- 15 M. Zuurbier, R. van de Weerd en M. Dijkema (september 2023). *Milieuverkenning Provincie Overijssel*, p 79. Geraadpleegd op 23 mei 2024 van: overijssel.notubiz.nl/document/13498025/1/Milieuverkenning+Provincie+Overijssel

Colofon

Dit signalement is een uitgave van Trendbureau Overijssel en het Expertisecentrum Europa van de provincie Overijssel.
Tekst: Renske Graafland i.s.m. Anne Braakman, Annemarth Idenburg, Marcia Brouwer-Ilbrink, Margot Niezen en Saar van der Spek
Eindredactie: Karin Andringa
Vormgeving: Sigrid Spier